

Uporządkowanie ciężarów gruntowych w Małopolsce.

Pogląd historyczny.

Sprawa ciężarów gruntowych t. j. serwitutów wkracza bardzo dobitnie w życie gospodarcze każdego kraju i dlatego każdy kraj stara się, lub też przynajmniej powinien się starać, ażeby te ciężary jak najrychlej z uwzględnieniem obustronnych interesów uregulować. I w Małopolsce, (b. Galicji i Lodomerji wraz z ks. Krakowskiem etc) starano się już w latach dawnych rzecz tę odpowiednio uregulować, przyczem wydano potrzebne zarządzenia i ostatecznie doprowadzono ją do korzystnego wyniku. Sądzę przeto, że jest wskazane podanie krótkiego rysu historycznego w tej sprawie.

W wykonaniu ces. patentu z dnia 5 lipca 1853 Dp. p. Nr 130 weszły w życie na podstawie rozporządzenia z dnia 22 października 1855 L. 11.248 w r 1855 dwie krajowe komisje dla spraw wykupu i uporządkowania ciężarów gruntowych a to

jedna we Lwowie pod przewodnictwem Józefa hr. Kalehberga wice-prezydenta namiestnictwa, druga zaś w Krakowie pod przewodnictwem Henryka hr. Clam-Martinetz, zaś na podstawie rozporządzenia ministerjalnego z dnia 20 Maja 1858 L. 4.301 utworzono w lwowskim okręgu administracyjnym 10, w krakowskim zaś okręgu adm. 7 miejscowych komisji serwitutowych.

Komisje te w pierwotnym swym składzie funkcjonowały aż do r. 1867, w którym to roku po objęciu rządów w Galicji przez Agenora Hr. Gołuchowskiego obie krajowe komisje złączono w jedną z siedzibą we Lwowie pod przewodnictwem radcy Edwarda Podlewskiego.

W tym roku powiększono liczbę miejscowych komisji serwitutowych i załatwienie spraw serwitutowych nastąpiło w szybszym tempie tak, że od powstania władz serwitutowych do dnia 5 maja 1895, z którym to dniem w myśl uchwały z dnia 4 marca 95 dz ust. kr. d. 20 ustała działalność władz dla spraw serwitutowych, ze zgłoszonych 30.733 spraw serwitutowych załatwiono 30.726 a 7 spraw zalegało w drodze rekursu w ministerstwie spraw wewnętrznych.

Działalność władz serwitutowych po wykończeniu spraw po dzień 5 maja 1895 zgłoszonych ustała i władze te istniały dalej jedynie dla tych 7 spraw, które w ministerstwie zalegały.

Pierwszy termin zgłoszenia służebnictw do wykupu lub regulacji ustanowiony był edyktem c. k. krajowej komisji serwitutowej z dnia 17. marca 1857 L. 26 do końca sierpnia 1857.

Główne rodzaje służebnictw podlegających w myśl §. 1 ces. patentu z dnia 5. lipca wykupowi lub regulacji były:

1) wszelkie jakąkolwiek bądź nazwę mające prawa wrębu i pobierania drewna i innych produktów leśnych obcym,

2) prawo paszy na obcych gruntach,

3) wszelkie inne ustępami 1 i 2 nieobjęte służebności, przy których a) grunt służebny jest lasem lub polem do uprawy leśnej przeznaczonem, b) między gruntem służebnym a panującym istniał stosunek zwierzchności i poddaństwa,

4) wszelkie prawa wspólnego posiadania i używania gruntów, które istniały a) między byłymi zwierzchnościami i gminami, lub byłymi poddanymi, b) między dwoma lub więcej gminami.

Najważniejszą podstawą prawną wszystkich służebnictw było zasiedzenie.

Na podstawie wydanych zarządzeń zgłoszono więc po dzień 5. maja 1895 tak w okręgu administracyjnym lwowskim, jakoteż okręgu administracyjnym krakowskim 30.733 spraw służebnych. Z tych załatwiono ostatecznie w drodze ugody przez wykupno 7.949 zgłoszeń natomiast uregulowano 2.798, wykupiono w drodze orzeczenia 8.021, uregulowano w drodze orzeczenia 839, wykupiono na podstawie orzeczenia Sądu polubownego 14, osądzono 11.105, niezałatwiono wskutek zalegania w Ministerstwie 7 spraw.

Spłata pieniężna nastąpiła w 1.503 wypadkach a ogólny kapitał spłaty wynosił. 1.259.342 zł.

Jako ekwiwalent zaś w gruncie przyznano uprawnionym lasu. 163.439 morg. 930 sąż.

w pastwiskach, ornych gruntach i łąkach 116.452 „ 83 „

Razem . . 279,891 morg. 1014 sąż.

Służebnictwo uregulowano w 3.637 wypadkach a to a) na obszarze roli o powierzchni 1,637.737 morg. 219 sąż.

b) na obszarze pastwisk o powierzchni 4.090 „ 436 „

Razem . . 1,641.827 morg. 655 sąż.